

Az eurázsiai hód élőhely-használata és károkozása a Szigetközben

Az eurázsiai hód (*Castor fiber* LINNAEUS, 1758) a 19. század közepéig színesítette hazánk, így a Szigetköz faunáját. Akkori tevékenységéről csak homályos utalások álnak rendelkezésünkre és kipusztulásának körülményeiről is csak keveset tudunk. Vélhetőleg a túlzott vadászat miatt tűnt el, hiszen gereznája és húsa is kedvelt vadászsákmány volt. Közre játszhatott továbbá az élőhely megváltozása is, hisz a térségben ez idő tájt jelentős mértékű vízrendezés zajlott a Dunán, mely érintette a mellékágrendszert is. Az utolsó dokumentált elejtés 1854 februárjában történt Ács község határában. Mintegy 120 év elteltével, a 80-as évek derekán vélhetőleg ausztriai telepítésekből elkóborolt egyedek bukkantak fel a Szigetköz területén. Megfelelő élőhelyet találtak a térségben olyannyira, hogy napjainkban hazánk legnépesebb hódpopulációja található meg itt. Az első komplex állományfelmérést 10 éve végeztük. Már akkor olyan magas állománysűrűséget találtunk, amely indokolta egy monitoring-rendszer felállítását. Az előkészítő munkák után 2006-ban kezdtük meg a felmérések sorozatát a Szigetköz teljes ágrendszerén (kb. 200 km) és a Mosoni-Dunán (kb. 120 km). A 2009-es évtől egyéb kiegészítő kutatásokkal bővült a monitoring, melyek elsősorban a hód élőhely-használatáról gyűjtenek információkat. A kutatás kibővítésére azért volt szükség, mert a hód – ökoszisztéma mérnök fajról lévén szó – jelentősen befolyásolja környezetét (kisebb mellékágak elrekesztése, tömeges fadöntések, stb.), mely egyre több konfliktust generál a térségben gazdálkodó emberrel. A súrlódások csökkentéséhez megoldásokat kell keresnünk a károk enyhítésére, illetve szerencsésebb, ha magára a káresemény megelőzésére.

A hód a part menti erdők lágylombú fafajait kedveli (*Salix spp*, *Populus spp*, stb.). Táplálékszerzése során megpróbálja a fa koronáját a vízbe dönteni, hogy hozzáférjen a vékonyabb kéreghez illetve ágakhoz, melyeket a törzsről leválasztva élelemraktárába szállít. A hód táplálékigénye napi kb. 0,08 kg növényi anyag egy testsúlykilogramra viszonyítva vagyis, egy kifejlett egyed napi adagja kb. 1,2-2 kg. (nyarasban kb. 10 m³/család/év). A

kidöntött törzsek száma elsősorban attól függ, hogy abból elérhető legyen számára ez a táplálékmenyiség. A hód territoriális állat, mely monogám családszerkezetben él. A terület nagysága függ az évszaktól, a család méretétől (2-14 pld.) és a folyószakasz táplálékkínálatától. Ahol a főmeder mellett nem találhatóak mellékágak, hosszan elnyúló, akár több km hosszú területet találunk. Ennek az-az oka, hogy a hód a víztől maximum egy fadöntésnyi távolságban rághja ki a törzseket, így a táplálkozásához szükséges növényi tömeg csak igen hosszú partszakaszon áll rendelkezésére. Olyan területeken, ahol a főmeder mellett mellékágak is találhatóak kisebb területet találunk, mivel a fák több irányból is

megközelíthetőek vízen. Az ilyen területeken szoktak megjelenni a tömeges fadöntések. Minden territóriumnak van egy központja, mely vagy hódvár vagy hódkotorék. A megrágott törzsek száma a központ közelében magas, a territórium határaihoz közeledve ritkulnak. Ezen rágások térképre rögzítésével megrajzolhatóak a territóriumok. A territóriumok mérete azonban nem állandó. Függ a zavarás mértékétől, a szomszédos hódok számától és az évszaktól is. A víznek négyszer nagyobb a hő elvonó képessége, mint a levegőnek. Így a jelentősebb energiaveszteség nélkül bejárható terület télen jóval kisebb.

A hódok több generációból álló családokban élnek együtt, mely a szülőpárból, a 2 éves és az 1 éves fiatal példányokból és a kölykökből épül fel. A családtagok számát a legegyszerűbben úgy mérhetjük fel, ha felkeressük a territórium központját az esti órákban, amikor táplálékszerző körútra indulnak egy olyan periódusban, amikor már a legkisebbek is kimerészkednek. Az egyik példányt kell csak megriasztanunk, mivel a víz alá fordulva farkával erősen a vízre csap, melyet a többi példány is hasonló módon követ. Így a csapások számából következtethetünk a család méretére.

A hódok károkozása jelentős. A törzsek döntésével, a töltések aláásásával okozza a legjelentősebb károkat. Védett faj lévén, riasztással; áttelepítéssel akadályozhatjuk tevékenységét, illetve megelőzhetjük károkozását különböző erdővédelmi eljárásokkal. Vizsgálataink során jó néhány módszert kipróbáltunk. Többek között egyéni védelemmel láttunk el törzseket, mely sikeresnek bizonyult, de magas költséggel járt. Riasztó

hatású szaganyag kihelyezésével, a törzsek taszító szagú vagy ízű anyaggal történő bekenésével is próbálkoztunk, mely nem hozta meg a várt sikert. Kecsegtető eredmények születtek azonban egyik vizsgálatunkban, ahol fűztörzseket kínáltunk fel közvetlenül a vízpart mellett. A hód elfogadta ezt a táplálékot, és addig fogyasztotta, míg el nem fogyott róla a számára kívánatos növényi rész.

Az eurázsiai hód élőhely-használatából és károkozásából felmerülő problémák legégetőbb része az, hogy nem rendelkezünk semmilyen kidolgozott stratégiával a faj kezelésével kapcsolatban, pedig állomány nagysága indokolná azt.

A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg.